

HOGYAN LEGYÉL VADÁLLATMENTŐ?

FOGLALKOZÁSOK A HAZAI VÉDETT FAJOK
MENTŐMUNKÁJÁNAK BEMUTATÁSÁRA

Játékos feladatok középiskolás diákok számára

A projekt az Európai Unió
Regionális Fejlesztési Alapjának
támogatásával valósult meg.

Interreg SKHU/1601/1.1/051 Z004NAT 2019

Partnerséget építünk

www.skhu.eu

TARTALOMJEGYZÉK

Hogyan használd a füzetet? 3

Bevezető gondolatok 3

Általános feladatok 7

MENTETT ÁLLATOKHOZ KAPCSOLÓDÓ FELADATOK 11

Énekesmadarak 11

Madarakra leselkedő veszélyek 11

Fecskék 13

Harkályfélék 14

Fehér gólya 15

Baglyok 16

Ragadozó madarak 18

Sérült madarat találtam, mi a teendő? 20

Mocsári teknős és ékszerteknős 22

Sérült teknőst találtam, mi a teendő? 23

Sün 24

Mikor van szükség segítségre? 25

Denevérek 26

Vörös mókus 27

Pele 28

Hód 29

Vidra 30

Vadászható fajok 31

KÖSZÖNTŐ

Nagy szeretettel üdvözöllek a Fővárosi Állat- és Növénykert természetvédelmi mentőállomásának, más néven a Sünispotály kiadványában! Azok közé a szerencsések közé tartozol, akiknek lehetőségük nyílik a „száraz” tananyagot iskolán kívüül elsajátítani. Mi is a füzet célja? Elsősorban a kamaszok, a középiskolai korosztály számára íródott. A célja a védett állatok mentésén túl pedig az, hogy egyedül, tanári abajgatás nélkül próbáld meg összekötni a tanult tananyagot a való élettel. Itt hasznát veszed mindannak, amit a tankönyvben olvastál. Ez bizonyára jó érzéssel, büszkeséggel fog eltölteni – és joggal. Am ezenfelül olyan képességek, készségek is fejlődnek benned, amelyeknek nagy hasznát veszed a későbbi tanulmányok és majd a munkád során is. Nyilván a tanárok is hasznosíthatják ezt a kiadványt – hasonló célokkal. Számukra egy kiegészítő füzet is készült felhasználási ötletekkel, foglalkozásokkal és óravázlattal.

Hogyan használd a füzetet?

Sorba vesszük a mentőállomáson leggyakrabban megforduló állatfajokat és a hozzájuk kapcsolódó állatmentési praktikákat, információkat. Ezek mellett érdekességek és különféle feladatok szerepelnek a kiadványban. Nem titkolt cél, hogy tájékozott, tudatos, lelkes önkéntesek kerüljenek ki közületek, akik nem csupán jártasak a témában, de akár a munkában is tudnak segíteni, felismerik a bajba került állatokat, megbízhatóan bánnak velük, és még más gyerekeket, fiatalokat is el tudnak indítani ezen az úton. A kiadványt használhatod egyedül, a tanári utasításoknak megfelelően – előzetes tudásod felhasználásával, saját megfigyeléseid segítségével, valamint a természetvédelmi mentőközpont kiállításán olvasható információk és a helyszínen meghallgatható előadás segítségével.

Bevezető gondolatok

Szeretném, ha először együtt gondolkodnánk... Vannak kérdések, amelyekre nincsenek egyetemes válaszok. Mindenkinek saját válaszai vannak... Érdemes ezen elgondolkodni.

Hol is kezdődik a történet? Sétálok a járdán. Egyszer csak egy sérült állatot pillantok meg a szemem sarkából... Lehajoljak érte? Attól függ... Mitől? Van egyáltalán kedvem bibelődni vele? Van erre most időm? Értékes? Látja valaki? Mit fognak szólni a többiek? Piszkos? Egyáltalán: milyen állat? Szarvasbogárért talán, gilisztáért nem. Levelibékáért igen, varangyért nem. Kutyaért igen, madárért nem... MITŐL FÜGG?

Egy fiókát a szülők kilöttek a fészekből. Nincs ennek valami oka? Ez szelekció, nem? Minek kellene őt megmenteni?

Szerző: Berényiné Parti Krisztina
Szakmai lektor: Nagy Ágnes
Grafika: Mazács Anita
Fotók: Bagosi Zoltán
Szerkesztők: Suhajda Virág, Szabon Márta
Kiadó: Fővárosi Állat- és Növénykert, 2019
Nyomdai előkészítés: Restyánszki Design Bt.
Nyomda: HTSART
ISBN 978-615-5392-22-1

„Becslések szerint jelenleg óránként hal ki egy faj, a többségük még azelőtt, hogy megismertük volna szerepét a bioszféra rendszerében. Európában körülbelül 200 ezer állat- és növényfaj honos. Ez más területekkel összehasonlítva szegénynek mondható, ugyanakkor a veszélyeztetettség arány itt a legnagyobb. Európa emlősfajainak 42%-a, madárfajainak 43%-a, a lepkefajok 45%-a, az édesvízi halfajok 52%-a fenyegetett a kihalás által.”

(Greenfo)

„A Stanford, a Princeton és a Berkeley Egyetem kutatóinak tanulmánya szerint a gerinces fajok kihalási üteme 114-szer gyorsabb a normálisnál.”

(index.hu)

„1900 óta 400 gerinces faj halt ki a Földön. A kutatók szerint ilyen mértékű fajpusztuláshoz normális esetben – tehát nem kihalási periódusban – legalább 10 ezer év kéne. A Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) szerint évente 50 állatfaj kerül közelebb a kihaláshoz; 41 százalékuk kételtű, 25 százalékuk emlős.”

(lajk.startlap.hu)

*Miért kell egyáltalán megmentenem
nekem bármilyen állatot is?
Kinek tartozom felelősséggel?*

„A jelenlegi, évszázadonként 1%-os kihalási ráta – az ipari civilizáció elterjedése és az emberi népesség gyors gyarapodása nyomán – 100-szor, 1000-szer nagyobb, mint az a természetes kihalások sebessége alapján várható lenne.”

(Greenfo)

**Az Állati jogok egyetemes nyilatkozatát
1989. október 21-én fogadta el
a Nemzetközi Állatvédő Liga.**

- Minden állat életét tisztelni kell.
- Egyetlen állatot sem szabad rossz kezelésnek vagy kegyetlen beavatkozásnak alávetni. Ha az állatot el kell pusztítani, annak gyorsan, fájdalom- és félelemmentesen kell megtörténnie.
- Az állatnak joga van a figyelmes gondozásra.
- A fájdalmas vagy lelki traumát okozó kísérlet sérti az állat jogait. Gondoskodni kell az ilyen eljárások helyettesítésének kidolgozásáról és folyamatos bevezetéséről.
- Minden, szükségtelenül halált okozó beavatkozás életellenes bűncselekménynek számít.
- A szervezett oktatásnak és nevelésnek arra kell törekednie, hogy az ember gyermekkorától kezdve tisztelje és megértse az állatokat.

Ovass többet
erről a témáról!

És mi van, ha nem?

Az állatok védelmét ma már törvények, rendeletek is szabályozzák, pl. az 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről.

Honnan tudom, hogy védett faj-e?

Bár a szenvedést tekintve talán mindegy is, hogy védett-e... A további kezeléseket tekintetében van különbség.

Ovass többet
erről a témáról!

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről szól. Ebben szerepel az is, hogy a védett fajok szabadságának korlátozása is tilos, tehát talált sérült – vagy annak vélt – állat otthoni nevelése törvénybe ütközik. Arról nem is beszélve, hogy könnyedén melléfoghatunk. Például nem is gondolunk arra, hogy egy kézhez szokatott állatot nem lehet visszaengedni a természetbe! Ennek megelőzése érdekében a szakemberek nagy erőfeszítéseket tesznek, ami tapasztalatot, szaktudást igényel.

Miért bánt valaki egy állatot?
Mi lehet az indok?
Gondolkodtál már ezen?

A közelmúltban is előfordult, hogy valaki a saját belső feszültségét, frusztrációját, dühét egy teknősről verte le, ami az állat életébe került. A lány azt mondta, szeretett volna egy kis figyelmet kapni... Gyakorlatilag erre használta az állatot. Vannak, akik szadista hajlamaikat élik ki, mások a dominanciájukat, erejüket akarják bizonyítani. Ezek lehetnek többek között az indokok az állatok bántalmazásánál, a szándékos károkozásnál.

Az is fontos kérdés, hogy meddig lehet elmenni az állatok megmentésében. Hogy ismerhető fel az állat természetes viselkedését megadó, meghagyó, normális élet megélésének lehetőségét biztosító segítség határa?

Keress arra példát, amikor a jó szándéktól vezérelve az állat megmentése során rosszat tettek az állattal! Írd le újságcikk formájában!
Találsz rá példát a Sünispotály kiállításán az állattörténetek között.

Azt is látnunk kell, hogy van, aki az állatok iránti vonzalmunkat, segítőkészségünket használja fel saját céljai elérésében. Előszeretettel használnak reklámokban, pénzgyűjtő kampányokban bánatos kutyaszemeket – ez emberszerű tulajdonsággal, esetleg szöveggel ruházzák fel őket. Ez nem mindig baj, csak legyünk vele tisztában!

ÁLTALÁNOS FELADATOK

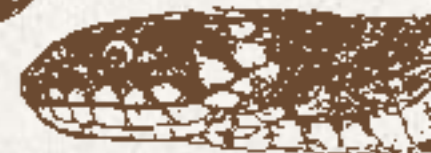
A Fővárosi Állat- és Növénykert Sünispotálja természetvédelmi mentőállomás, tehát csak védett fajokat fogad! Nem fogad galambot, gerlét, dolmányos varjút, szajkót, szarkát, tőkés récét. Fogad viszont hattyút, mivel ez az állat az EU-ban védeltséget élvez. (Vigyázni kell azonban vele, mert a tbc-t terjesztheti. Ezért őket a mentőállomáson is azonnal karanténba helyezik.)

A mérges kígyók feje háromszög alakú a fej oldalsó oldalán elhelyezkedő méregmirigyek miatt. Tömzsibbek, rövidebbek. A mintázatukra a hullámos, cikcakkos sáv jellemző. Pupillájuk pedig függőleges.

Nagyon sok védett rovar is létezik. Az ő védelmükkel elsősorban az erdészek foglalkoznak, de lesz rá példa a rovarévó madaraknál is. Nagy gondot fordítanak a szakemberek a beporzók védelmére, erről érdekes cikkeket találsz az interneten.

A hüllők közül fogadják az ékszerteknóst – a hazai védett mocsári teknős érdekében (lásd később). Sok telefonhívás fut be a mentőközpontba, mert kígyót talál valaki, és megijed, hogy mérges. Magyarországon csak kétféle mérges kígyó fordul elő a természetben: a rákosi vipera és a keresztes vipera.

Sajnos előfordulhat, hogy egy hobbiból tartott kígyó szökik meg otthonából, ami akár veszélyes is lehet. Ezért azt tanácsolják a szakemberek, hogy ismeretlen kígyóhoz senki ne nyúljon!

Békákat nem érdemes bevinni az állomásra. Nehéz megfelelő körülményeket teremteni számukra a szállításhoz. Ezeknek az állatoknak a békamentő akciók jelentik a védelmet: amikor a telelési és szaporodási hely között nagy forgalmú út húzódik, ezen segítik az önkéntesek a biztonságos átjutást. Tavasszal érdemes ezekhez az akciókhoz csatlakozni.

Olvass tovább
erről a témáról!

MÉG EGY JÓTANÁCS: nem érdemes a talált állatoknak rögtön nevet adni, tulajdonságokkal felruházni őket –egyszóval kötődést kialakítani. Az a cél, hogy felépülés után szabadon lehessen engedni, és élhesse tovább az életét – nélkülünk! Persze arra is fel kell készülnünk, hogy esetleg nem éli túl a kalandot, és elpusztul.

Világos és sötét színváltozatú keleti sünök
és a hobbiból tartott fehérhasú törpesүн

Ha mégis megszeretsz egy állatot, két dolgot tehetsz: a kertetet, házatok környékét átalakítod olyanná, hogy vonzó legyen számára. Érdekes élményt jelenthet egy mozgásérzékelős, éjjel is látó kamera felszerelése: figyelemmel kísérheted az éjszakai látogatók szokásait!

Minden hazai védett fajnak van olyan „párja”, amely állatkereskedésben megvásárolható, és legálisan tartható. Pl. a keleti sünnek az afrikai fehérhasú törpesүн.

Ennek az anyagnak az összeállítása során szakemberekkel konzultálva, az ő tapasztalataik alapján arra jutottunk, hogy nem javasoljuk a talált állatok otthoni kezelését. Jobb szakemberre bízni ezt! Itt állatorvosok, képzett és tapasztalt gondozók végzik a munkát. Egy biztonságos, sötét, bélelt dobozban, kevés víz biztosításával – a legtöbb esetben – egy éjszakát kibírnak a sérült állatok. Ha nincs lehetőségetek megfelelő helyre vinni legkésőbb másnap, keressetek valakit, aki ezt megteszi!
Jó megoldás a közösségi oldalakon megosztani, valaki biztos jelentkezni fog! A nemzeti parkokat akkor érdemes értesíteni, ha nagy, ritka és fokozottan védett állatról van szó, illetve sok állatról egyszerre (pl. denevérteljesítés). A legtöbb hazai állatkert is fogad sérült állatot.

Akit érdekel a gyógyítási folyamat, tegyen többször látogatást a Sünispotályban – mindennap déli 12 órakor az ot-tani gondozók mesélnek tapasztalataikról, és válaszolnak a kérdésekre is.

Készíts
egy gondolattérképet
a vadállatmentésről!

Nézz körbe, milyen állatok vannak a mentőállomáson!
Jelöld be a megtalálási helyüket!

MADÁRMENTŐ ÁLLOMÁS KÖRLAP

Faj: _____ Azonosító szám: _____
 Beérkezés dátuma: _____ Kor és ivar: _____
 Behozó neve: _____
 Behozó adatai: _____
 Megtalálás helye: _____
 Környezmény, jegyzetek: _____
 Bekerülés, sérülés oka, fő probléma: _____
 Röntgenvizsgálat ideje és eredménye: _____

Súlykontroll

Súly	Dátum	Dátum	Beadás módja	Dózis	Gyógyszer	Időtartam

Gyűrűszám: _____ Láb: L R Gyűrű helye: Tibia Tarsus
 Gyűrűző neve: _____
 A kezelés vége: _____ A mentés eredménye: _____

Válaszd ki a számodra legkedvesebb állatot! Az orvosok által használt körlapot állatok számára, és a megszerzett információk alapján töltsd ki!

MENTETT ÁLLATOKHOZ KAPCSOLÓDÓ FELADATOK

Itt meghallgathatod néhány faj énekét:

ÉNEKESMADARAK

A Földön körülbelül 8600 madárfaj él. Az énekesmadarak rendjébe nagyságrendileg több mint a fele tartozik. Énekükkel – amely szívet-lelket gyönyörködtet – igazából a territóriumukat jelölik. Hangadó szervük az alsó gégefő. A hang kicsit hasonlóan keletkezik, mint az embernél: a tüdőből kiáramló levegő rezgésbe hozza a porcösztvények között kifeszülő hangszalagokat.

Milyen „megoldások” eredményezik, hogy a madarak testének fajsúlya egészen kicsi? Rajzold le, milyen a csőrük a látott állatoknak, és mivel táplálkoznak!

MADARAKRA LESELKEDŐ VESZÉLYEK

Egyik legnagyobb veszélyt a felelőtlenül tartott, korlátlanul elszaporodott macskák jelentik a madarak számára. Hogyan előzhető meg a madárusztatás?

- Először is semmiképpen ne etesd a kóbor macskákat, mert ezzel hozzájárulhatsz az elszaporodásukhoz. A kóbor macskákat vigyük menhelyre!
- Macskákat napnyugtáig és napkelte között engedd ki, amikor az énekesmadarak a legkevésbé aktívak! Kiengedés előtt lakjon jól, akkor nincs akkora kedve vadászni!
- A cica nyakában legyen csengő, ami elzavarja a madarakat a veszélyt előre jelezve!
- Az esetleges madáretetőket, madárodúkat, itatókat olyan helyekre tedd, ahol egy macska nem éri el, vagy a madár időben észre tudja venni!
- A másik nagy veszély az ablaknak repülés. A madarak nem érzékelik az átlátszó üveget, úgy hiszik, szabad az út. (A madárbarát üveg piszkos!)
- Egy ideig hatásos lehet a megfelelő méretű ragadozómadár-sziluettek felragasztása – öröklött elkerülő magatartást vált ki, egyszersmind megtöri a nagy átlátszó-ságot.
- Hasznos lehet egy „rémszem” felragasztása is.

Letölthető innen

A mentőállomáson hallottak alapján gyűjtsd össze, mi történhet a mentett állatokkal! Mi lehet a történet vége?

Tudj meg többet!

- Léteznek műanyag fóliák, amelyek foltokkal, csíkokkal, az átlátszóság és a tükröződés csökkentésével nagyon hatásos védelmet nyújthatnak. Ezt éri el a szűnyogháló is!
- Döntött, illetve madárvédő üveggel (már ilyen is van!) előre gondoskodhatunk a védelemről.
- Az áramütés is komoly veszélyt jelent. Úgy, mint az embernél: egy alacsonyabb és egy magasabb elektromos potenciálú pont között elektromos áram „folyik” át a testen, tehát feszültségkülönbség van a két pont között. Az elektromos áramnak nagyon komoly élettani hatásai vannak!

- Nem minden madár szorul segítségre, aki egyedül van. Bizonyos fajok „kamaszdó”, önállóodásra törekvő fiókái – szokva az önálló életet – búvóhelyre húzódnak erősödnek még pár napig. A szülők gondoskodnak róluk, nem szabad őket ebben megzavarni!

Nézd meg az oldalt!

Például a feketerigó-fiókák korán, még röpképességük elérése előtt elhagyják a fészket, bár folyamatosan kapcsolatban maradnak a szülőkkel. Így egy ragadozó támadás esetén nem pusztul el az egész fészkealj, mind a 4-5 fióka. Melyik túlélési stratégiához tartozik ez a magatartás? R- vagy K-stratégisták?

Mi az a kulcsinger, amely a madárszülőknél kiváltja a fiókák táplálását?

Mivel etetik az állomáson a fiókákat?

Mi az az imprinting?

Hogy következhet be téves bevésődés, és mi lehet az eredménye? Milyen megoldással igyekeznek megelőzni ezt?

Készíts képzeletbeli interjút a mentőállomáson található egyik madárral!

FECSKÉK

Hazánkban három fecskefaj jellemző: a füstifecske, a partifecske és a molnárfecske.

- Magyarországon először a partifecske telepedett meg: a löszös, homokos partfalak remek fészkelőhelynek bizonyultak. Később a másik két faj számára alakultak kedvezően a feltételek: „A füst- és a molnárfecske a legszélsőségesebben emberkövető fajjává vált, az ereszek megvédték fészkeiket a széltől és csapadéktól, a háziállatokra pályázó legyek és vérszívók pedig kiváló táplálékforrást jelentettek. Egyetlen fecske egyetlen szezonban 1-1,5 kilogrammnyi rovarot fal fel, étrendjén szerepel gyakorlatilag az összes gazdasági kártevő, illetve szűnyog. Köztük az újonnan megjelent, emberre, állatra halálos betegségeket terjeszteni képes trópusi és szubtrópusi fajok.” (Orbán Zoltán)

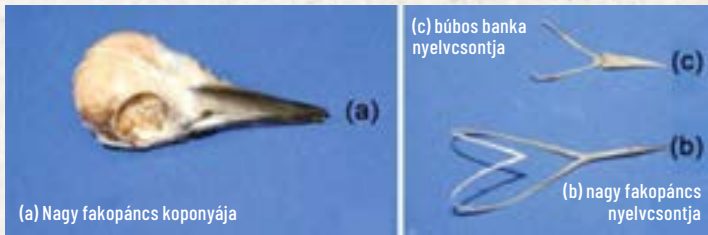

- Mi miatt vannak veszélyben? Egyrészt a mezőgazdaság átalakulása, másrészt a klímaváltozás következtében, ám nálunk van még egy rendkívüli veszély: „A tudatlanságból vagy nemtörődomségből eredő szándékos pusztítás. Magánszemélyek, önkormányzatok, közszolgáltatást végző cégek százával verik le a fecskefészkeket, jellemzően költési időben, ami a fiókák és sokszor a kotló tojó halálát is okozza.” (Orbán Zoltán)
- A fecskék – és általában a rovarokat fogyasztó madarak – érdekében az is nagyon jó ötlet, ha a táplálékállatokat védjük: például a darazsaknak készített darazsgarázs-szal, méhmenedékekkel, jól mézelő virágoskerttel...

Tudj meg többet a témáról!

Írd le a mentőállomáson kezelt állat egy napját a kezelés előtt és a kikerülés után!

(c) búbos banka nyelvcsontja

(a) Nagy fakopáncs koponyája

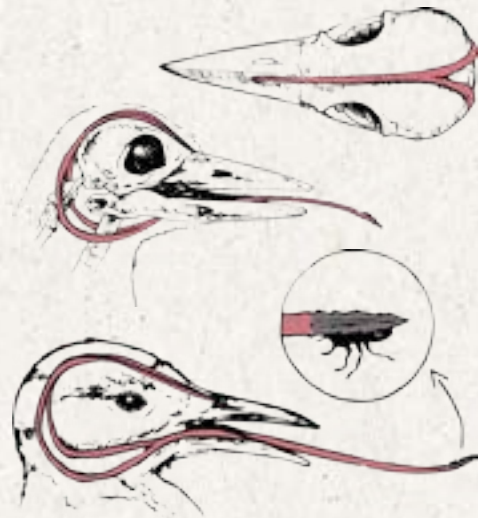
(b) nagy fakopáncs nyelvcsontja

HARKÁLYFÉLÉK

A harkályfélék családjába 249 madárfaj tartozik. Magyarországon a legelterjedtebb a nagy, a közepes és a kis fakopáncs (más néven tarkaharkályok), a zöld küllő, a fekete harkály, valamint a nyaktekerecs.

Miért kopácsolnak? Keres 4 okot! Milyen viselkedésformákhoz kapcsolódnak ezek?

Próbáld ki, hogy 10 másodperc alatt hányat tudsz ütni a mutatóujjaddal az asztalra!

Életmódjukhoz igazodik a lábuk, amely kúszóláb. Hasonlítsd össze más életmódú madarak lábával!

Kutatások szerint egyes madarak egy másodperc alatt akár 20-at is üthetnek, és minden ütés sebessége 25 km/óra – ennek ellenére nem lesz agrázkódásuk! Ez az erőbehatás több mint százszorosa annak, amit az emberi fej el tudna viselni. Gondold végig, milyen hatásuk van az ütéseknek pl. egy bokszoló fejére, vagy mi történik, amikor két focista összefejel!

Egyes kutatások szerint „a fakopáncsot csőrökávéinak eltérő hossza, szivacszerű koponyacsontjai és fejlett nyelvcsontja védi meg a rázkódástól. A csőr alatt kezdődő nyelvcsont ugyanis a csőr tövével kettéágazik, majd a koponyát

kívülről megkerülve a homlokon újból egyesül, és amolyan biztonsági övként védi a koponyát kopogás közben”. (origo.hu)

Ehhez hozzájárul még a csőrük alakja. Milyennek látod? Rajzold le!

A harkályok agya „viszonylag mereven rögzül a koponyájukban, mert kevés folyadék van körülveve. Másrészt az agyat különösen erős izmok veszik körbe, amik tompítják az ütközés erejét. Mielőtt a csőr a fához ütközik, ezek az izmok megfeszülnek, és elnyelik a becsapódás erejét. Harmadrészt a kopácsolás a vállból indul, a nyak és a fej merev marad. Minden vízszintes és függőleges irányú elfordulás akadályozva van, ezzel a nyíróerő minimalizálódik”. (Wikipédia)

A nyelvüket, amikor nem használják, a koponyájukon belül körbetekerik – ez is a kipárnázást szolgálja. Ezenfelül erős, ék alakú farktollaik a támaszkodást teszik lehetővé.

FEHÉR GÓLYA

Mi az, ami újdonság számodra ezzel a madárral kapcsolatban? A gólya gázlómadár, a népanyelv gilice, cakó (czakó), kosza, gagó, eszterág néven is emlegeti. Csak hogy tud, miről beszélnek...

Magyarországon kb. 5000-5500 pár fészkel. Egy madár átlagosan 3-3,5 kg. Egy fészket akár évtizedekig is használhat a gazdája. Bár igyekeznek a fészket tisztán tartani, az ürülék egy része bent marad. Ezt folyamatosan frissen behordott fészkekanyaggal próbálják felitatni – így az folyamatosan nő, tömege akár az 1 tonnát is elérheti...

A fészek alsó részébe verebek költözhetnek. Mi ennek az együttélésnek a lényege? Hogy nevezik az ökológiában ezt a kölcsönhatást?

Gyakorlatilag bármit elfogyaszt, amit el tud fogni, és le bír nyelni: giliszta, ízeltlábú, hal, kétéltű, hüllő, földön fészkelő madárfióka... Nagyon jól alkalmazkodik a térben és időben is változó zsákányállatokhoz.

Mikor kikelnek a tojásból, 70-80 grammok – nincs akkora tömegük, mint 10 dkg felvágottnak. 2-3 hetes korukig az egyik szülő mindig védi és árnyékolja őket. 4 hetesen állnak fel, és 8-9 hetesen repülnek ki. A két szülő az őszszegüjtött táplálékot egy-két óránként a fészek közepébe öklendezi, a fiókák onnan fogyasztják el. Néha vizet is csorgatnak a kicsik csőrébe. Ha szükséges, előfordulhat, hogy a fiókákat vizes mohákkal hűtik.

Mikor és miért kelepelnek?

A fiatalok kb. két héttel hamarabb indulnak útnak néhány tapasztalt állat vezetésével: a Boszporuszon át Törökor-

Nézd élőben!

szágon, Izraelen keresztül, majd a Nílus mentén repülnek, egészen Dél-Afrikáig. A másik lehetőség Spanyolországon át Gibraltár felé. Az út hossza akár 12 ezer kilométer is lehet. A repülés során a felszálló meleg áramlatokat (termikeket) hasznosítják – ilyenkor „spórolhatnak” az erejükkel, mivel ilyen vitorlázásnál nincs aktív repülés. Ennek érdekében maradnak mindig szárazföldek felett – bár az út így hosszabb. Afrika fölött kb. 1000-2500 méter magasan akár 45 kilométer/órát is elérheti a repülés sebessége, így egy nap alatt akár 700 kilométert is megtesznek.

Tudod-e, mi alapján tájékozódnak?

Mindezek mellett 3 éves kor előtt a gólyák kétharmada elpusztul... A legidősebb magyar gólya 19 éves volt, bár állítólag negyven évig is élhetnek.

Miért áll a gólya gyakran egy lábon?

Nagy valószínűséggel a másikat pihenteti. De ha a tollai alá dugja, a hőleadása csökken – vagy melegben kevésbé melegszik.

Milyen veszélyek leselkednek rájuk Magyarországon?

A többi madárfajnál leírtakhoz hasonlóan veszélyforrást jelenthetnek számukra a táplálkozóhelyeken kihelyezett mérgek és a középvezettségű elektromos vezetékek, trafóoszlopok. Sajnos a szabadon maradó damilok vagy bálakötegelők is rátekeredhetnek a lábukra, így ezek is komoly veszélyt jelentenek.

A mentőállomásra érkező gólyákat azonnal a karanténba viszik, mert túl nagy stresszt okoz számukra az ember közelsége.

BAGLYOK

A baglyok a madarak osztályának egyik rendje, több mint 217 faj tartozik közéjük. Sok hiedelem, tévhit kapcsolódik hozzájuk. Az ókori Görögországban a bölcsesség jelképének tartották őket, a közép-európai kultúrában viszont a félelem és a halál szimbólumai. Több különleges tulajdonságuk van.

Hasonlítsd össze egy ragadozó madár és egy bagoly tolát! Mit eredményez ez a különbség?

A baglyok éjszakai állatok.

Hogy alkalmazkodtak az éjszakai életmódhoz?

A baglyoknak és a héjákknak hasonló a táplálékuk, és a vadászterületük is egybeesik.

Melyik „elv” jut eszedbe arról, hogy az egyik faj nappal, a másik, hasonló táplálékot fogyasztó társa azonos vadászterületeken pedig éjszaka aktív?

A nesztelen repülés elengedhetetlen, hiszen saját szárnya suhogásától nem hallaná a sötétben motoszkáló piciny állatokat. Ezt az evezőtollak végének speciális szerkezete, pihés széle teszi lehetővé.

A titok másik nyitja a szárnyak nagyfokú íveltsége. Ennek eredménye, hogy minden szárnycsapása nagyobb felhajtóerőt okoz – a levegő áramlása felgyorsul a hajlított

szárny felső oldalán, így csökkentve a nyomást. A szárny pedig szinte magától emelkedik az alacsonyabb nyomás felé. Így igazából alig van szüksége szárnycsapásokra. Most már érthető, miért vizsgálták az amerikaiak, hogyan tudnák felhasználni a bagoly csendes szárnycsapásainak titkát a repülőgépek tervezésénél.

Szintén a sötétben való tájékozódást segíti, hogy látnak az infravörös tartományban is, valamint látják a kék színt! Nem tudják a szemüket forgatni, helyette az egész fejük mozog, 270°-ban. Csigolyáik alakja teszi lehetővé, hogy a hátuk közepét is tudják nézni, anélkül, hogy az erek elzáródnának.

Egészen a lábujjaikig toll borítja testüket. Külső ujjuk vetélőujj, előre és hátra is fordítható. Ennek segítségével, illetve erős karmaikkal, horgas csőrükkel tépik szét falatokra a táplálékállatot. Az emészthetetlen tollakat, szőrt, csontokat stb. felöklendezik és kiköpik.

Nem építenek fészket, helyette más madarak elhagyott fészkeit használják, vagy faodvakba, barlangokba, épületek rejtett üregeibe költöznek.

Rájuk is jellemző, hogy a „kamaszdó” fiókák a fészket elhagyják ugyan, de egy megfelelően védett búvóhelyen várják a teljes önállóságot. Addig a szülők gondoskodnak róluk – ez jól fejlett öröklött viselkedésformák eredménye. Ilyenkor – ha nem látható egyértelmű külsérelmi nyom – nem érdemes őket megpróbálni megmenteni. Annyit tehetünk, hogy felhelyezünk egy magassabbra ágra, hogy kutya, macska, kisteső ne hogy kárt tegyen benne.

Ha szeretnénk, hogy ezek a gyönyörű, izgalmas állatok megtelepedjenek a környékünkön, jó lehetőség egy egérvár építése.

Mi jelenthet veszélyt a baglyokra?

Mérgezés, illetve az elgázolás. Leggyakrabban a rágcsálóknak szánt méregtől kapnak másodlagos mérgezést. Erről árulkodhat pl. ha az állat furcsán mozog vagy remeg. Ha sokszor gubbaszt, csukva a szeme, felborzolt a tolla, a lába, a teste görcsös, fogjunk gyanút, ezek

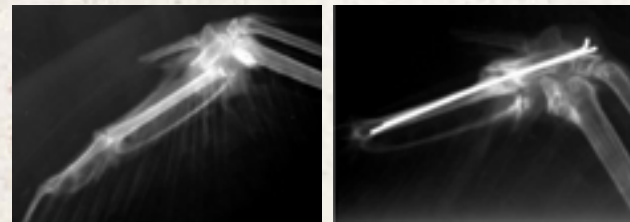

a legjellemzőbb tünetek. Fontos, hogy gyanús rágcsáló-, róka- vagy madártetem ne maradjon felderítetlenül.

Falco, Carlo és Samu a neve Magyar Madártani Egyesület három mérgekereső kutyájának: megkeresik a kített mérgeket, illetve a mérgezett állatokat is.

Sérült madarat az énekesmadaraknál leírtak szerint érdemes menteni.

Mi történhetett ezzel az állattal?

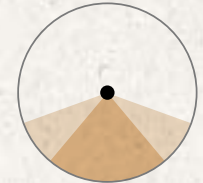

Milyen fejlődés eredményezte, hogy ugyanazok a csontok az életmód eltérése miatt máshogyan alakultak?

Készíts képzeletbeli interjút egy kezelt állattal A. A. Milne Micimackó című könyve stílusában Róbert Gida (vagy egy másik szereplő) és Bagoly között!

Bagoly

Galamb

Binokuláris látás
Monokuláris látás

Hasonlítsd össze a bagoly, a többi madár és a te látómeződet! A látómező melyik része binokuláris, melyik monokuláris? Miért?

Tudj meg többet a témáról!

RAGADOZÓ MADARAK

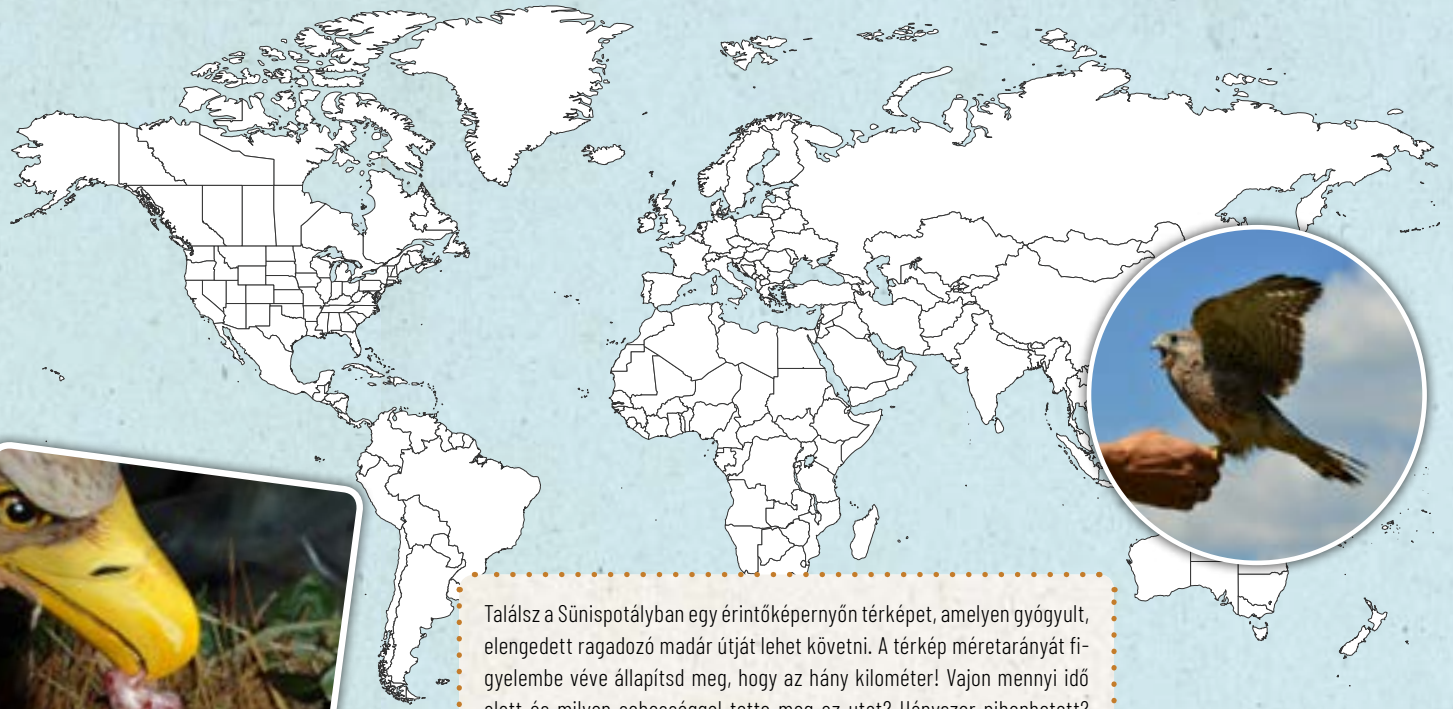
Ezekre a madarakra fokozottan veszélyes a többi madárfajnál már említett áramütés. A 20 kV-os középvezetőségű légyvezeték tartóoszlopaira rászálva hozzáérnek a vezetékhez, így szenvednek áramütést. Magyarországon kb. egymillió ilyen oszlopot találhatunk. A Magyar Madártani Egyesület kialakított egy szigetelőpapucst, amely a kereszt-tartó vasat felülről szigeteli. Kevésbé ismert, de ezeknek a vezetéknek neki is ütközhetnek ezek az állatok. Ez elsősorban a fiatalabb, saját vadászterülettel még nem rendelkező egyedekre jellemző.

A legfontosabb itt megjelölt tényező a mérgezés. A leggyakoribb, hogy ragadozóknak, ragadozó madaraknak csalikat készítenek. Ezt általában gazdasági érdekből teszik: leggyakrabban a háziállataikat szeretnék megmenteni a vélt vagy valós támadásoktól. Sokszor nem ezek az állatok a fő célpontok, hanem a róka, illetve a varjúfélék. Jó, ha mindenki tisztában van azzal, hogy a szándékos mérgezés bűncselekmény! Aki mérgezett állatot talál, értesítse a Magyar Madártani Egyesületet (tel.: 06-30-525-4071) vagy a területileg illetékes nemzeti park igazgatóságát. Ezen az oldalon megtalálhatók az elérhetőségek: www.nemzetiparkgov.hu

Egy kezelt állatot nem lehet szabadon engedni! Ez is mutatja, hogy ezeknek az állatoknak a nevelése, gyógyítása szakértelmet kíván, nem szabad vele otthon próbálkozni!

Találsz a Sünispótályban egy érintőképernyőn térképet, amelyen gyógyult, elengedett ragadozó madár útját lehet követni. A térkép méretarányát figyelembe véve állapítsd meg, hogy az hány kilométer! Vajon mennyi idő alatt és milyen sebességgel tette meg az utat? Hányszor pihenhetett? Milyen különböző emberi kultúrákat repült át? Miket láthatott? Gondolataidat örökítsd meg térképen!

Ez alapján írd egy blogot vagy egy esszét a madár nevében!

A ragadozó madarak, elsősorban a sasok igen okos állatok. Az érzékeny fiókakorban nevelt madár téves bevésődése miatt az embert fogadja el szülőnek. Ezért nem lehet később szabadon engedni az ilyen madarat. A vadon élő

sasok nagyon félnek az embertől, ezért a mentőállomáson rögtön a nem látogatható karanténállomásra kerülnek, hogy ne stresszelje az ember közelsége őket.

Mi érthette ezt az állatot?

SÉRÜLT MADARAT TALÁLTAM, MI A TEENDŐ?

Először is: mint minden vészhelyzetben, fontos, hogy őrizd meg a nyugalmadat! Gondold ki, mit fogsz tenni, és lassan, csendben, de határozottan cselekedj. Ha szükséged van, kérj segítséget!

Ellenőrizd, hogy nem egy nagyobb fiókról van szó, akit a szülei még etetnek, csak már nem a fészeken van. Ebben az esetben hagyj ott! Ha érzékelhető, hogy kiesett a fészekből, nem lett komolyabb baja, akkor érdemes visszatenni – persze csak akkor, ha meglegjűk a fészket. Óvatosan hozzányúlhatunk, a madarak nem szaglász útján ismerik fel utódaikat.

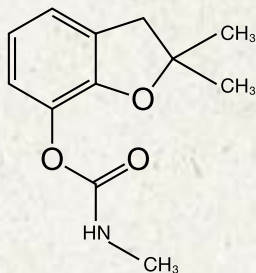

Mérd fel, milyen veszélyek leselkedhetnek rád! Biztonságos-e a hely, hogy a madárral foglalkozz? Az állatok általában félnek, ráadásul nincs is jó bőrben, így kiszámítható, hogy védekezni fog, erre számíts! A karmaival, a csőrével... A kesztyű jó megoldás. Ha a fejét letakarod egy ruhadarabbal, amely nem okozhat neki sérülést (nincs lelógó zsinór, csat, cipzár stb.), talán megnyugszik kicsit. Mérd fel, mi történt vele, mennyire súlyos a sérülése!

A ragadozó madarak látása nagyon éles. Mi teszi ezt lehetővé? Mit tudsz a szemük felépítéséről?

Csak hogy hasznát vegyék itt is a kémianak: az egyik fő mérge a karbofurán.

Ez egy növényvédő szerekhez használt ún. peszticid. Emberre nézve is súlyos idegmérgező. Egy negyed kávéskanálnyi (kb. 1 ml) már halálos lehet az emberre. Granulátum formájában egyetlen szem is megölhet egy madarat! Ha esetleg ilyen csalétket, görcsösen összehúzódtott élő vagy halott madarat találunk, értesítsük a szakembereket!

További információk

Mi a teendő, ha szándékos madárpusztítást, bántalmazást, fészekleverést stb. észlelsz?

Az állatok bántalmazása – különös tekintettel a védett fajokra – törvénybe ütközik!

A legjobb, amit tehetsz, hogy fotót készítesz, és egy pontos leírással elküldöd feljelentésedet a megyei kormányhivatalhoz, lehetőleg a Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálynak. A legközelebbi nemzeti park igazgatóságáig az őrszolgálatának telefonon tehetünk bejelentést – ők gyorsan segítenek.

Mielőtt hozzányúlnál, keress egy kartondobozt! Zárható legyen, és olyan legyen a mérete, hogy ne tudjon verdesni a szárnyával, de kényelmesen elférjen benne. Így

nem okoz magának súlyosabb sérüléseket a vergődésével. A doboz tetejére szúrj lyukakat, hogy kapjon levegőt!

A legjobb, ha megfogod a csüdjét, és a szárnyait megpróbálsz a testéhez simítani. Ha nagyobb állatról van szó, fogd a hónod alá.

Jól jöhet, ha a dobozra ráírod, hogy hol és mikor találtad az állatot, így van rá esély, hogy sikeres felgyógyulás után itt engedjék szabadon. Egyéb információ is segíthet a gyógykezelésben: ha villanyvezeték, villanypózna közelében találtad, akkor lehet áramütés. Amennyiben csalétket, tetem van a közelében, az mérgezésre utal. Vegyél belőle mintát – még mindig a kesztyűvel! –, ez is segíthet az orvosnak.

Próbáld egy kevés vizet csepegtetni a csőrébe, hátha szomjas!

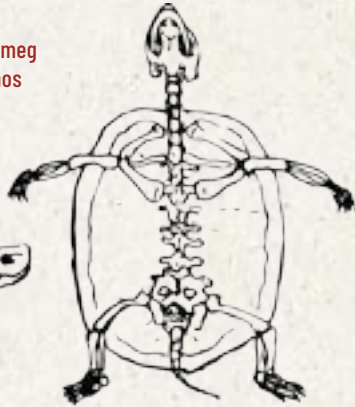
Ha úgy látod, hogy hasonló veszély leselkedik a többi madárra is, szüntesd meg, pl. távolítsd el a csalétket! Ezután minél rövidebb idő alatt, bolygatás, nyitogatás nélkül vidd szakemberhez!

MOCSÁRI TEKNŐS ÉS ÉKSZERTEKNŐS

A teknősök legszembetűnőbb tulajdonsága a páncél. Miből van?

Rajzold le közelről! Milyen mértani alakzatok alkotják?

Minda négy ábrán színezd ki és nevezd meg a csontokat! Az azonos csontokat azonos színnel jelöld!

A lassú folyású, nyugodt vizeket, a tavakat, valamint a mocsaras, nádas, vízinvényes részeket kedvelik. Igen ellenálló, tág tűrésű fajról beszélünk. Ezért van az, hogy szennyezettebb vizekben vagy akár ember által jelentősen bolygatott, zavart területeken is életben maradhatnak, szaporodhatnak, akiket megunnak otthon.

Az ékszerteknősök magyarországi észlelési adatait a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület honlapján lehet nyomon követni. (<https://herpterkep.mme.hu>)

A közönséges ékszerteknősnek két alfaja van: a sárgafülű és a vörösfülű. Ez utóbbi importját az Európai Unió betiltotta. Vajon miért? A szabadon engedett példányok lassanként kiszorították az őshonos mocsári teknőst. Most a sárgafülű ékszerteknőssel történhet meg ugyanez... A faj az Amerikai Egyesült Államokban őshonos, Virginia állam délkeleti részétől egészen Florida északi részéig.

Készíts egy grafikont, amelyen össze tudod hasonlítani a két faj tűrőképességét!

Az őshonos mocsári teknős komoly versenytársa, konkurrens ez az idegenhonos faj: nem csupán a élőhelyükről, napozóhelyükről szorítják ki őket, hanem a táplálékforrásokat is meg kell osztani!

Hogyan nevezik a két populáció közötti kölcsönhatást az ökológiában?

Emellett az ezekkel az állatokkal együtt érkező kórokozók is megtámadják a hazai fajt.

Miért akarnak megszabadulni a teknősök gazdái a korábbi házi kedvencről?

Az esetleges szökésektől eltekintve alapvetően talán nem számolnak a helyigényével és a várható élettartamával. Akár a 20 cm-es nagyságot és a 25 éves kort is elérhetik!

SÉRÜLT TEKNŐST TALÁLTAM, MI A TEENDŐ?

Az első lépés megállapítani, hogy mocsári teknős vagy ékszerteknős.

A mocsári teknős

Sötét színű, szinte fekete, és az egész testét, páncélját apró sárga pöttyök borítják. A nőstények nyáron, a szaporodási időszak végén megfelelő helyet keresnek tojásaik számára. Keresgélés közben gyakran igencsak messze eltávolodnak a vizes élőhelyüktől. Ilyenkor nem érdemes őket háborgatni, mindenáron „megmenteni” – maguktól vissza fognak találni.

A leggyakoribb veszélyforrás számukra a száguldó autók és a szabadon sétáló kutyák.

Az ékszerteknős

Páncélja olajzöld, lábain és nyakán, fején sárgás, fehér hosszanti csíkok vannak. A legszembetűnőbbek a fül helyén lévő sárga vagy vörös foltok, ahonnan az alfajok a nevüket is kapták.

Mit tehetünk a szabadban talált vagy a megunt állatokkal?

A Fővárosi Állat- és Növénykert állatorvosai felméri az állatok általános egészségi állapotát. Külön figyelmet szentelnek a már fent említett parazitákra. A megvizsgált állatok az állatkert karanténállomására kerülnek, ahonnan a szükséges karanténidőszakot követően az egészséges példányok a Nagytóba kerülnek. Az Oázis Kertészetek pasaréti, soroksári, diósi és rákosszentmihályi boltjai szintén befogadják őket.

SÜN

Mi tudunk a sünről?

A teljes neve: keleti sün. A hátán 5-7000 tüske meredezik, amelyek valójában módosult szőrszálak. A védelmet és a hőszigetelést szolgálják. A sünök általában 4-7 évig élnek. A kigyómérget kicsit jobban viselik, mint a többi állat, de egy bizonyos mennyiségtől ők is elpusztulnak. Október-november táján kezdődő téli álma során a sün összegömbölyödik, és lecsökken a légzésszáma: percenként kb. kilencszer vesz levegőt, de előfordul, hogy a légzés akár egy percig is kimarad.

Mi az oka ennek a hibernációnak?

Rovarokat, csigákat, földigilisztát eszik, van, hogy a földön fészkelő madár tojásait is elfogyasztja. Eszik hozzá némi gyümölcsöt, bogyót is.

Milyen a fogazata? Miben különbözik az ember fogazatától?

A testtömege 400-1500 gramm.

A kertekben a tűzifarakások alatt, a komposztálók alatt kiváló búvóhelyekre lelnek.

Ősszel, október környékén, 8-16 °C körül az úgynevezett „letargikus szakaszban”, az alvás és ébrenlét határán megbújhatnak a levélhalmok alatt. Az amúgy is kerülendő avarégetés így okozhatja fájdalmas, szenvedéssel teli vesztüket. Amennyiben kerti munka közben sünfészket találunk (esetleg kölyökkel), haladéktalanul takarjuk vissza, és tartózkodjunk a további zavarásuktól!

A kutyákat is tartsuk távol a menedékektől. Ez is fontos veszélyforrás számukra, nemcsak a harapás, hanem a téli menedékek kiásása is.

A kerítésen található lyukak, kiálló éles drótok komoly kellemetlenséget okozhatnak!

Bár a sünök jól úsznak, ha belesznek a kerti tóba, és nem tudnak kimászni, az végzetes lehet. A kis tó kialakításánál érdemes erre is figyelni.

Más állatfajknál is előfordul a tüske. Mi ennek az evolúciós folyamatnak a neve?

Egyéb képződmény is kialakulhat a szőrből. Tudsz rá példát? Hogyan nevezzük ezt a folyamatot?

A csiga ellen használt szerek másodlagos mérgezést okozhatnak. A fafelületeket kezelő anyagok is veszélyesek számukra. A rágcsálóknak kitett csapdákat, mérgeket a sünök védelme érdekében a földtől fél méterre kell elhelyezni!

A fűnyírók, különösen a szegélynyírók okozhatnak komoly sérüléseket! Ilyen gépek használata előtt érdemes a bokrok, sövények alatt végigkémlelni a terepet, nem szunyókál-e esetleg valaki alatta.

A körültekintő vezetés, a sebességhatárok betartása – főleg szürkületkor – lehetővé teszi, hogy időben észrevegyük a sünöket. Az állatok az erős fény hatására (amit néha erős dudaszó is kísér) szinte sokkolódnak, mozdulatlaná meredvednek. A sünök fizikai hatásra összegömbölyödnek, hang hatására futni kezdenek.

Mit gondolsz, milyen viselkedéstípus ez?

Ha sünt találsz, és nem vagy benne biztos, hogy jól van, a legegyszerűbb, ha egy kis bottal óvatosan megbököd. Ha nem reagál, baj van.

Ha egy sün bandukol át előttünk az úttesten, körültekintően, óvatosan vigyük le onnan, az út szélére. Érdemes ehhez is kesztyűt húzni – nem csupán a tuskék ellen, hanem a paraziták távol tartása érdekében is.

Elhelyezés, szállítás

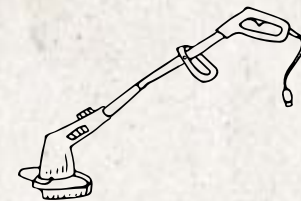
Keress egy megfelelő nagyságú papírdobozt. Béleld ki újságpapírral és törölközővel! Tehetsz bele egy meleg vízzel telt műanyag palackot is, mert a sokkos állapoton javíthat a meleg. Csak vigyázni kell, nehogy ráguruljon, vagy felborulva megüsse. Ha rongyba csavarod, az ezt meggátolhatja. Mindig kesztyűvel nyúlj hozzájuk a harapások és a lehetséges paraziták miatt is. Enni ne adj neki – orvos előtt embernek sem ajánlják... Esetleg egy kis lapos tálkában egy kevés vizet kínálhatsz neki.

MIKOR VAN SZÜKSÉG SEGÍTSÉGRE?

Mivel a sünök éjszakai állatok, ekkor mozdulnak ki, és kutatnak élelem után, napközben ritkán találkozhatunk velük. Aludni a gondosan elkészített fészkekbe járnak, tehát ha máshol fekszik, az is rossz jel. Kicsi, még nem kifejtett sün normál esetben nem jön ki a fészekből – őket is érdemes szakemberekhez vinni. Fészkekben lévő kicsinyeket csak akkor ments meg, ha biztos vagy benne, hogy az anya nem tér vissza. Elütött, még élő állat, esetleg törött lábú süni is kezelésre szorul, csakúgy, mint a jól látható sebekkel rendelkező (pl. akit megvágott a fűnyíró). Téli álm ideje alatt vagy előtte talált állatnak is segítségre van szüksége, különösen, ha láthatóan nem elég jó a „kondija”. Annak érdekében, hogy biztonsággal „neki tudjanak futni” a télnek, el kell érniük a kb. 400 grammot. Ha október-novemberben nem éri el ezt a testtömeget, érdemes mentőközpontba vinni.

Ha valamibe (háló, horgászszinór, drót, kerítés, műanyag csomagolás, bálakötöző szalag stb.) beleakadt, a legjobb, ha azzal együtt viszed szakemberhez, hogy ő szabadítsa ki. Így a komplikációkat, következményeket is felfedezheti.

Ha nem ezekkel az esetekkel állsz szemben, inkább hagyd, hadd éljen békében!

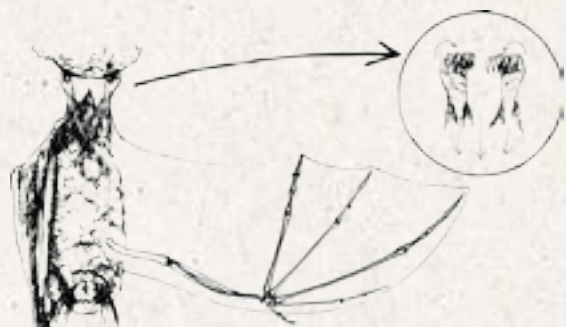
Alkossd meg az egyik mentőállomáson található állat Facebook-oldalát!

DENEVÉREK

Milyen állat a denevér? Emlős, vágod rá helyesen. Oké, akkor hogyan szül? A denevérek szaporodása életműködésből adódóan nagyon különleges. A párosodási időszak augusztustól januárig tart. Egy hímnek kb. 5-10 nőtényből álló háreme van. A nőtény petéi viszont nem termékenyülnek meg azonnal, csak mikor az idő tavasszal melegebbre fordul, és a téli álomból felébrednek az állatok. Június vége felé születnek meg az icipici kölykök. Egy, maximum kettő. Ilyenkor a mama fejjel felfelé fordul, farokvitorláját felhajtja, ebbe – mint egy kis zsákba – születik bele a kicsi. Az anya elrágja a köldökzsinórt, az újszülött pedig felmászik a mellbimbóhoz, és hegyes kis tejfogával belekapaszkodik anyja testébe.

Hogy nem esik le, mikor lóg? A felsőtestük és a karmok vannak inakkal összekapcsolva, számukra ez a pihenőpóz. Hogy lehet, hogy nem durran szét a feje a folyamatos lógástól? (Hasonlóan, mint az embernek a hosszú ideig tartó fejenállásnál...) A legnagyobb denevér átlagos testtömege 1,1 kg, a közönséges denevére 28-40 g. Emellett olyan

kevés a vérmennyiség a testükben, hogy a gravitáció hatása szinte elhanyagolható. Ha a fejére „nehezedező” folyadékoszlop hidrosztatikai nyomására gondolsz, összehasonlítva azzal, amikor fejen állsz, kiténik a különbség. Egyáltalán: miért lóg? Azért, mert szárnyaik nem képesek akkora felhajtóerőt generálni, mint a madarak szárnyai, a lábukkal nem tudnak elrugaszkodni. Így ez a póz a legmegfelelőbb az induláshoz – praktikusán egy rövid esésből indítanak... Arra is jó ez a póz, hogy elrejtőzhessenek a ragadozóktól, illetve nem kell a madarakkal versengeni a jó pihenőhelyekért.

Színezd ki a csontokat az emberi karon és a denevér szárnyán is. Mivel analóg szerv ez a szárny, és mivel homológ szerv?

Hasonlítsd össze csontjainak alakját, hosszát az emberi csontvázsal! Mik a fő különbségek?

A denevérfajok vándorolnak: van, amely csupán a nyári és a téli szálláshely között, és van, amely télen mediterrán területre költözik. A „téli álmot alvó” denevérek is ki-kijárnak enyhe idő esetén. Vannak, akik nem bírják végigaludni a telet, ugyanis nem képesek elég tartalék tápanyagot, zsírt felhalmozni.

Ultrahanggal tájékozódnak. Hasonlóan alkotnak képet a környezetükről, mint az orvosi vizsgálat során az orvos a belső szerveinkről vagy a magzatról. Az ultrahang 20 kHz-nél nagyobb frekvenciájú hanghullám, javarészt az emberi fül számára nem hallható tartományba esik.

VÖRÖS MÓKUS

A legtöbb ember rajong ezért a kis rágcsálóért. Ezen az éghajlaton folyamatosan jelen van, valódi téli álmot sem alszik. A mókusok farka több célt is szolgál: kormány, egyensúlyozó, ejtőernyő, takaró és hangulatjelző. Érdekesek és kevésbé ismertek a mókus tapintószőrei: hosszúak és érzékenyek. Ilyenek vannak a fején, a mellső mancsán, a hasán és a fark tövénél.

Erős metszőfogaik segítségével könnyedén feltörnek a csonthéjas gyümölcsöket, de előszeretettel fogyasztanak tobozokat, fakérget, növényi nedveket, bükkmakkot, bogókat, gombákat, rovarokat, tojásokat és madárfiókat is.

A legnagyobb veszélyt (a természetes ellenségeken, a héján és a nyusztion kívül) a száguldó autók és a házi macskák jelentik számukra. Létezik még egy veszély: az Észak-Amerikából származó, invazív, jól alkalmazkodó szürke mókus. „Több tényező létezik, amiért a szürke mókus sikeresebb az európainál. Például jobban ellenáll a betegségeknek, nagyobb testmérettel rendelkezik, és kiderült, hogy a problémamegoldó képessége is kiemelkedő.” (dr. Pizza Ka Yee Chow)

Mi az oka, hogy a mókus előszeretettel fogyaszt pl. lucfenyőmagot?

Annak érdekében, hogy ne fossza ki a környéken lévő fészkeket, és ne dúlja fel a madáretetőt, mégis csillapíthassa étvágyát, tehetünk ki „mókusmenza” dobozt, amelybe neki való táplálékot helyezünk.

PELE

Magyarországon három pelefaj él: a mogyorós pele, az erdei pele és a nagy pele.

Éjszaka aktívak, viszont hosszú téli álmot alszanak. Fel foghatjuk a mókus éjszakai „megfelelőjének”.

Melyik „elv” jut eszedbe arról, amikor az egyik faj napal, a másik, hasonlóan mozgó és hasonló táplálékot fogyasztó társa pedig éjszaka aktív?

A pelék közül az erdei pele a legveszélyeztetettebb, nekik a legkisebb az állományuk, de mivel rejtetten él, eddig nem került be hozzánk. Nagy pelék és mogyorós pelék viszont már kerültek mentésre.

Leggyakrabban a nagy pelével futhatunk össze: beköltözhet a padlásra, és randalírozásával tönkretelheti az éjszakai. Egy feltámasztott cserép alá tett gyümölcsrel állíthatunk nekik csapdát, de csak kesztyűvel szabad megfogni. Ahhoz, hogy ne tudjanak eljutni a padlásunkig, meg kell szüntetni a ház kapcsolatát a fákkal: azaz le kell vágni azt az ágat, amelyen eljuthat a házig.

A pele a rágcsálók közé tartozik. Mi jellemző a fogazatra? Miben más az ember fogazatához képest?

Összességében nemcsak az éjszakai ragadozók és a macskák jelentenek veszélyt számukra, hanem az erdőgazdálkodás, az élőhelyek megszűnése, átalakítása, például az erdőszéli bokros területek, cserjések, a kerteket, gyümölcsösöket elválasztó természetes sövények megszűntetése. A kora tavaszi avar-, fű- és cserjeégetések pedig veszélyeztetik az áttelelő állatokat.

Bővebben itt olvashatsz róluk!

HÓD

Izgalmas állatfaj az eurázsiai hód.

Korábban egész Európa folyó menti ligeterdeit és állóvizeit benépesítette, ám a fentebb is említett élőhelypusztulás eredményeként a XX. század elejére a földrészt nagy részéről kipusztult. Magyarországon 1854-ben figyelték meg az utolsó egyedeket. Tehát például Ferenc József és Sisi érdeklődve figyelhette az esküvője előtt, vagy Arany János megírhatta volna a *Toldiban*, Jókai Mór az *Egy magyar nábob* című művében.

Az 1990-es évek elején aztán megindult a visszatelepítésük. A hódról mindenkinek nagy, erős, narancssárga metszőfoga, pikkelyes farka és a kidöntött fák jutnak eszébe. Összetűzésbe kerülhetnek a halászokkal, és hálókba, varszakba akadhatnak, illetve az áradások miatt elkalandozhatnak, új letelepedés reményében illetéktelenül lakott területeken is felbukkanhatnak. A vízszennyezés szintén komoly károkat okozhat. A lakott területeken az átkelés is nehézkes lehet számukra, el is űthetik őket.

Bővebben itt olvashatsz!

„A hód természet-átalakításának számos hasznos oldala van. Mozaikossá varázsolja élőhelyét, részt vesz nem őshonos fajok visszaszorításában (pl. nemes nyár).

Környezete átalakításával, tavacsákák létrehozásával más állatoknak (kétéltűek, hüllők, madarak), hátrahagyott váraikkal a vidra, a róka és a borz számára biztosít kedvezőbb körülményeket. Természetesen fadöntéseivel károkat is okoz a telepítésekben.”
[Bihari Z. – Csorba G. – Heltai M. (szerk.): *Magyarország emlőseinek atlasza*. Kossuth Kiadó, Budapest, 2007]

VIDRA

Ritkán megfigyelhető, veszélyeztetett faj az európai vidra.

Fokozottan védett, mivel az állományuk korábban nagyon visszaesett. Ennek okait vizsgálják, de gyanítható, hogy hasonló okokra vezethető vissza, mint a hód esetében: élőhelyeinek átalakítása, a vizes élőhelyek kiszáradása, a halastavak csökkenése, a vízpartok lebetonozása, a vízparti autókialakítása, a parti növényzet irtása, a táplálékállatok mennyiségének csökkenése, a közúti forgalom növekedése. A vízi életmód miatt a vízszennyezéssel, valamint a műanyag alapanyagú hálókkel és varsákkal ugyanúgy meggyűlik a bajuk, mint a hódoknak.

Ellenségei a rókák, a kóbor kutyák és a vadászok, akik illegálisan elejtik vélt vagy valós vidrakárok miatt. 2016-ban vidrabőrt árusítókat fogtak el egy karácsonyi vásárbán...

Olvass tovább!

VADÁSZHATÓ FAJOK

Mi történik, ha vadászható, nem védett állatot találunk? Ami a legfontosabb: **őz- és szarvasgidához, no meg a mezei nyúl kicsinyéhez nem szabad meggondolatlanul hozzányúlni!** Többször előfordul ezeknél az állatoknál, hogy az anyaállat azért van távol, mert táplálkozik, vagy esetleg éppen tőlünk ijedt meg. A kicsi pedig mozdulatlanul abban reménykedik, hogy így nem vesszük észre. Ha a visszatérő szülő megérzi kicsinyén az ember szagát, többé nem is gondoskodik róla!

Ilyen esetben lehetőség szerint menjünk vissza a helyszínre pár óra múlva, és nézzük meg, ott van-e még az állat. Ha igen, elképzelhető, hogy tényleg bajban van. A mezei nyúl hajnalban szoptatja meg kicsinyeit, utána az utódok egyedül vannak. Ha az állat élete veszélybe kerül, például mezőgazdasági gépek dolgoznak arra, akkor nagyon fifikásan fogjuk meg: sok levél, fű, egyéb növény segítségével, hogy ne hagyjunk rajta nyomot, így vigyük arrébb, biztonságos helyre.

Hogy nevezzük a nőtényt és a hím őzet?

Mi a hulladék?

Mit jelent az, hogy az őz pákosztos állat?

Kis vadmalacoknál is nagyon kell vigyázni. Ha egy ilyen kicsi állathoz nyúlunk, az rögvést visítani kezd, amit az anyja kilométerekről is meghall. Akkor aztán jaj neked! Vadállatot hazavinni egyébként törvénybe ütköző cselekedet! Ők ugyanis az állam tulajdonai. Ha úgy érezzük, bajban vannak, jelezzük a helyi nemzeti parknál vagy vadásztársaságnál!

Előfordulhat, hogy az állat műanyag madzagba tekeregett – hívjunk hozzá szaksegítséget! Ugyanez a teendő, ha letörik az agancsa, pl. mert beleakad egy kerítésbe, és keletkezik egy seb a fején.

Ha egy állatot elütünk, „a szabály az, hogy a vad elütése után biztosítani kell a helyszínt az elakadásjelző háromszög kihelyezésével, a vészvillogó bekapcsolásával, láthatósági mellény felvételével, értesíteni kell a rendőroket, és bevárni a helyszínen a járőrt és az illetékes vadásztársaság képviselőjét. A sérült nagyvadat nem szabad megközelíteni, mert súlyos sérüléseket okozhat az agancsával, patájával, agyarával”. (Dunaújvárosi Hírportál)
Ezek a balesetek részben megelőzhetőek: ahol az út rosszul belátható, az út szélén bokrok, erdős rész, bozót van, ott számítani lehet állatokra.

Itt találsz még izgalmas olvasnivalót a témához:

<https://zoobudapest.com/segits-segitunk/vadallatmentes>
www.termeszetvedelem.hu/vedett-madarak-mentese
www.mme.hu/khvsz/bekamentes
www.mme.hu/serult-madarat_talaltam
www.imperialeagle.hu/hu
<http://zoo.hu/allatok/rakosi-vipera>
www.termeszetvedelem.hu/rakosivipera-vedelmi-koordinacios-csoport
www.gorillazoona.hu
<https://zoobudapest.com/oktatas/oktatasi-anyagok-es-kiadvanyok>
www.mme.hu
<https://vadonleso.hu>
www.nhmus.hu
<http://learningfromanimals.eu/index.php/hu/dokumentumok>
<http://hunbat.hu/index2.htm>

Tervezz egy pólot vagy egy plakátot a vadállatmentésről!

A projekt az
Európai Unió Regionális Fejlesztési Alapjának
támogatásával valósult meg.

Partnerséget építünk

www.skhu.eu